

A Nyelvtörténeti szeminárium
magyar szakos alapképzésben részt vevő hallgatóknak
2020/2021-es tanév, 2. félév

A kurzus céljai

A kurzus fő célja, hogy röviden felvázolja a magyar nyelv rokonságának főbb kérdéseit, a magyar nyelvtörténet korszakait. Az elemzések középpontjában első eredetiben fennmaradt szórványemlékünk (A tihanyi apátság alapítólevele) és első (két) szövegemlékünk (a Halotti beszéd és a Könyörgés) állnak. Cél, hogy megtárgyaljuk ezek olvasati kérdéseit és a hallgatók megismerkedjenek a magyar helyesírás történeti fejlődésével. Bevezet a legfontosabb hangváltozások ismeretébe, s ezeknek a magyar főnyelvre gyakorolt hatására, továbbá betekintést nyújt egyes grammatikalizációs folyamatokba és a szófajváltás kérdéseibe.

A kurzus teljesítésének feltételei

1. **Az órák folyamatos látogatása** (a távolléti oktatásban a valós időben megtartott on line óráké). **Hiányozni két alkalommal lehet**, három hiányzásnál több esetén a hallgató nem teljesíti a kurzust. Az órai aktivitással maximálisan 20 pontot lehet szerezni.
2. **A félévközi zárthelyi dolgozat megírása.** Ezt a dolgozatot azonban csak jelenléti oktatás keretei között írják meg a hallgatók. A dolgozattal maximálisan 40 pont szerezhető.
3. **A félév végi zárthelyi dolgozat megírása** (maximálisan 40 pont szerezhető). Ha a félévközi és félévzáró zárthelyi dolgozat megírásának időpontjában nem lehetséges a jelenléti formában való számonkérés, akkor a teljes féléves anyagot felölelő **on line szóbeli beszámoló** helyettesíti az írásbeli dolgozatokat. Ezzel maximálisan 80 pont szerezhető.

Kötelező olvasmányok, tananyag

A Halotti Beszéd és Könyörgés fényképe:

http://nyelvemlekek.oszk.hu/sites/nyelvemlekek.oszk.hu/files/halotti_beszed_b.pdf

Multimédiás anyag nyelvemlékeinkről – Benkő Loránd olvasata A. Molnár Ferenc korrekciójával és Benkő Loránd és A. Molnár Ferenc értelmezése.

http://nyelvemlekek.oszk.hu/ism/multimedia_nyelvemlekeinkrol

E. ABAFFY ERZSÉBET: Hangtörténet (ómagyar kor). In: Kiss Jenő – Pusztai Ferenc (szerk.): Magyar nyelvtörténet, Osiris, Budapest, 2003, 301–351.

A. MOLNÁR FERENC: A Halotti beszéd és könyörgés értelmezése. *Magyar Nyelvőr* 125: 374–377: <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1253/125309.htm>

BENKŐ LORÁND: *Az Árpád-kor magyar nyelvű szövegemlékei*, Akadémiai, Budapest, 1980, 54–57, 60–61 (Az értelmezések) és 288–313, 329–350 (A szövegértelmezés kérdései).

DÖMÖTÖR ADRIENNE: *Régi magyar nyelvemlékek*, Akadémiai, Budapest, 2006, 11–20, 24–41.

KISS JENŐ: A magyar nyelvtörténet korszakolása és korszakai. In: KISS JENŐ – PUSZTAI FERENC szerkesztette: *A magyar nyelvtörténet kézikönyve*. Tinta kiadó, Budapest, 2018, 43–47.

KOROMPAY KLÁRA: Helyesírás-történet. In: KISS JENŐ – PUSZTAI FERENC (szerk.): *Magyar nyelvtörténet*, Osiris, Budapest, 2003, 281–293.

MADAS EDIT: *Ismertetés a Pray kódexről*. http://nyelvmlekek.oszk.hu/adatlap-dupla/praykodex_%E2%80%93_halotti_beszed_es_koenyoerges

SZENTGYÖRGYI RUDOLF: A Halotti beszéd és a Halotti könyörgés. In: Bartók Zsófia Ágnes és Horváth Balázs (szerk.): *Írások a Pray-kódexről*. Argumentum Kiadó, Budapest, 2019, 97–110.

[http://real.mtak.hu/95055/1/2019_109_%20A%20Halotti%20besz%C3%A9d%20C3%A9s%20a%20Halotti%20k%C3%B6ny%C3%B6rg%C3%A9s.pdf]

SZÉPE JUDIT: *Tananyag a Halotti Beszéd és Könyörgésről*.

<http://www.szepejudit.hu/A%20Halotti%20Besz%C3%A9d%20elemz%C3%A9se.pdf>

TERBE ERIKA: A nyelvemlékek. In: KISS JENŐ – PUSZTAI FERENC szerkesztette: *A magyar nyelvtörténet kézikönyve*. Tinta kiadó, Budapest, 2018, 52–82.

Ajánlott olvasmány

BÁRCZI GÉZA: *A Halotti Beszéd nyelvtörténeti elemzése*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982.

MÉSZÖLY GEDEON: Ómagyar szövegek nyelvtörténeti magyarázatokkal, In: *Népünk és nyelvünk*, Gondolat, Budapest, 1982, 256-499.

Németh Miklós
egyetemi docens